

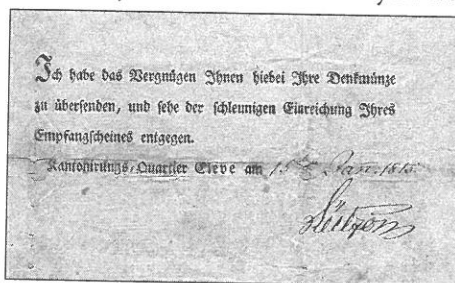
5. Atypické formy

5.1. Abschied

Zde se setkáváme s dalším zajímavým provizoriem, které se nakonec stalo pravidlem, jež bylo vynuceno masovým udílením vyznamenání. Každý rakouský voják obdržel po ukončení vojenské služby propouštěcí list z armády do rezervy (*Abschied*), na nějž mohlo být dodatečně zapísáno udělení vyznamenání. Nejdříve z důvodu neexistence dekretu, kupř. medaile Za statečnost z prusko-rakouské války roku 1866, později z důvodu značného počtu vyznamenávání pamětními medaili a kříži k císařským výročím.³³

5.2. Dekrety k dekoracím z období napoleonských válek

Ačkoliv byla v letech 1813–1815 založena celá řada záslužných a pamětních medailí a křížů, dekrety k nim se dochovaly jen vzácně, protože měly na rozdíl od řádových dekretů velice prostou formu. Jimi

Dekret k pruské Pamětní medaili 1815 podepsaný Adolfem von Lützovem (1782–1834), soukromá sbírka

totiž byli vyznamenáváni vojáci bez ohledu na hodnost jakož i civilisté,³⁴ což byla značná změna oproti privilegiovanému udílení řádů. Zatímco k rakouskému Dělovému kříži dekret neznáme,³⁵ pruské pamětní medaile (*Denkmünze*) provázely prosté předtištěné dekrety doručované i formou dopisu.³⁶

5.3. Osobní dopis

Tato forma má buď naprosto výlučný charakter – setkáme se s ní v případě udělování Řádu zlatého rouna. Vyznamenaná osoba nejprve obdržela francouzsky psaný dopis, jímž se přislíbujíc udělení řádu („lettres promesse“), později obdržela dopis („lettres d’avis“) oznamující udělení Řádu zlatého rouna³⁷ s formulací, že dekret („lettres patentes“) mu bude

33 Květoslav GROWKA, *Doklad k udělení rakouské Válečné medaile 1873 v jesenickém archivu*, *Signum* 5, 2008, 2, s. 84–85; Roman JEDLIČKA – Ladislav F. SEDLÁK, *Pamětní kříž 1912–1913 (tzv. Mobilizační)*, *Signum* 5, 2008, 2, s. 65–70; Rudolf JEDLIČKA – Ladislav F. SEDLÁK, *Jubilejní kříž 1908*, *Signum* 5, 2008, 3, s. 130–138; Roman JEDLIČKA – Ladislav F. SEDLÁK, *Jubilejní pamětní medaile z roku 1898*, *Signum* 5, 2008, 4, s. 194–202.

34 Václav MĚŘIČKA, *Řády a vyznamenání z období napoleonských válek*, Slavkov – Brno 1990.

35 TÝŽ, *Rakouské pamětní kříže z války 1813–1814*, Praha 1985.

36 Zaslán Herrmanu Müllerovi z Břehu ve Slezsku (dnes Polsko), soukromá sbírka.

37 Viz F. LOBKOWICZ, *Encyklopedie řádů a vyznamenání*, s. 32. Dopis napsal greffier a byl císařem podepsán. Lobkowiczovi byl doručen zvláštním poslem. Neobdržel však dekret ve formě listiny, buď proto,

dodán následně. Nebo jde o provizorium, jakým bylo udělení komandérského kříže Řádu Marie Terezie gen. Eduardu Böhm-Ermollimu.³⁸

II. Průvodní dokumenty k aktu udělení, resp. propůjčení vyznamenání

Tyto dokumenty jsou důležité z hlediska posouzení vnitřní hodnoty daného vyznamenání, tj. jeho vážnosti ve společnosti a tím i nositele tohoto vyznamenání. Na druhé straně také odhalují samotný průběh aktu vyznamenání od návrhu po jeho realizaci. Můžeme je vymezit do následujících skupin:

1. Průvodní list a jiná korespondence

Oznamují většinou dotyčnému, že byl vyznamenán a za jakých podmínek může vyznamenání převzít. Jsou známy i případy, že vyznamenaný obdržel pouze toto rozhodnutí a vyznamenání si musel pořídit na vlastní náklady.³⁹

2. Návrhy na vyznamenání

Mají značnou výpovědní hodnotu jak obecně, tak konkrétně pro posouzení jmen navržených osob. Z obecného hlediska zjišťujeme, zda existuje systém procesu navrhování, zda existují suverénní řádu, řádovou kapitulou či státním orgánem vypracované formuláře k návrhům, jaký je průběh jejich schvalování, nakolik odpovídá zákonným normám či statutům samotného vyznamenání. Z tohoto pohledu lze uvést příklad Sovětského svazu, kde fungoval precizní systém,⁴⁰ ovšem ideologicky postavený na pravidlu tzv. demokratického centralismu.⁴¹ Jako příklad opačný, naprostého voluntarismu, pokud pomi-

že vypukla 1. světová válka, nebo též z důvodu, že za vyhotovení dekretu se platilo. V současnosti rytíři Řádu zlatého rouna dostávají pouze tento udělovací dopis. Za informaci děkuji Otto Semrádovi z Jihlavy.

38 Inkoustovou tužkou psaný osobní list císaře Karla I. datovaný 28.7.1917. Šlo o rozhodnutí císaře bez projednání s řádovou kanceláří, viz Květoslav GROWKA, *Erbovní listina Eduarda von Böhm-Ermolli*, *Sběratelské zprávy [Česká numismatická společnost. Pobočka Hradec Králové]* 75–76, 1995, s. 131–140.

39 Například v meziválečné Polské republice vyznamenaný získal Řád obrození Polska s dekretem až po zaplacení 20 až 120 zlotých podle stupně řádu, viz Z. PUCHALSKI, *Dzieje polskich*, s. 144.

40 *Sborník zákonodátních aktov o gosudarstvennykh nagradach SSSR*, Moskva 1987, s. 215–289.

41 Eufemismus pro diktát ústředí. Základním kritériem byl totiž souhlas nadřízených orgánů komunistické strany. Ačkoli dokumenty hovoří o možnosti navrhnout na vyznamenání zřelou, viz novelizaci Zásad udělování vyznamenání za politickou, veřejnou, hospodářskou, vědeckou, kulturní a jinou činnost schválených Předsednictvem ÚV KSČ dne 18.8.1989 (kolektiv pracujících, základní organizace komunistické strany, odborů apod.), k realizaci docházelo spíše seshora, tzv. výběrem: aby bylo dodrženo dogma o vládnoucím postavení dělnické třídy, musela i struktura vyznamenaných odpovídat takto předpokládaným demografickým údajům. Druhy a počty vyznamenaných se předeepisovaly shora k určitému dni hromadného vyznamenávání (státní svátky, Den horníků apod.). Došlo i ke kuriózní situaci, již mohu vylíčit z vlastní zkušenosti, kdy se na okrese Šumperk hledala bezpartijní učitelka mateřské školy ve věku od 40–50 let, odborářská funkcionářka, která by obdržela titul zorná učitelka. A na skutečné vzorné učitele se pochopitelně nedostalo... A to šlo o pouhé rezortní vyznamenání. Co se týče státních vyznamenání, tak učitelé patřili do kolony pracující inteligence, resp. ostatní, proto kvóta pro přidělení státního vyznamenání byla mizivá ve srovnání s osobami pracujícími